Radom, sierpień/wrzesień 2026r.

Wydział Sztuki
Uniwersytetu Radomskiego
im. Kazimierz Pułaskiego w Radomiu
prof. dr hab. Andrzej Markiewicz
26-200 Radom, ul. Wstępna 36/1

Ocena rozprawy doktorskiej oraz projektu artystycznego mgr. Łukasza Kuśnierza w związku z postępowaniem o nadanie stopnia doktora w dziedzinie – sztuka, dyscyplinie artystycznej – sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki, wszczętym przez Radę Dyscypliny Sztuki Plastyczne i Konserwacja Dzieł Sztuki Uniwersytetu Rzeszowskiego

Uchwałą z dnia 17 czerwca 2026 roku Rada Dyscypliny Sztuki Plastyczne i Konserwacja Dzieł Sztuki Uniwersytetu Rzeszowskiego – pismo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Wydział Sztuk Pięknych nr WSP.5200.2.2026. z dnia 22 czerwca2026 r. – powierzyła mi przygotowanie recenzji w postępowaniu doktorskim mgr. Łukasza Kuśnierza. Temat rozprawy doktorskiej i pracy praktycznej brzmi: *Przedobraz – między światłem a materią.*

Rozprawa doktorska mgr. Łukasza Kuśnierza została podzielona na dwie części: teoretyczną i artystyczną.

- Część teoretyczna składa sie z dziesięciu rozdziałów, które zawierają podrozdziały, bibliografii oraz dokumentacji pracy artystycznej i stanowi autorską analizę problemu zawartego w temacie pracy.
- Część artystyczna pt.: *Przedobraz – między światłem a materią*, przedstawiona jest od strony 50., od której zaczyna się część wprowadzająca w zakres i strukturę pracy. Projekt *Przedobraz – między światłem a materią* zawiera także dokumentację fotograficzną: składajaca się z 65 odbitek srebrowych, 5 filmów dokumentujacych proces powstawania fotografii, 10 fotografi cyfrowych w formie druków pigmentowych oraz zapis rozmów z osobami, które udostepniły przestrzenie do fotografowania. Dysertacja mieści się na 176 stronach.

Powierzona mi do sporządzenia recenzja będzie składała się z dwóch części. Po pierwsze, wyrażę swoją ocenę przedstawionych założeń teoretycznych dysertacji, po drugie, odniosę się do wizualizacji ww. problemu w dokonaniach artystycznych, który poznałem i analizowałem na podstawie reprodukcji prac Autora oraz zapisu obrazu filmowego działań twórczych.

I. Analiza i ocena części teoretycznej

W części teoretycznej pracy zatytułowanej *Przedobraz – między światłem a materią*, Doktorant koncentruje się na fenomenie fotografii, procesie powstawania zapisu rzeczywistości, utrwalonego jej obrazu, który rodzi się w interakcji światła, przestrzeni i czasu, omawiając to zagadnienie w kontekście historyczno-filozoficznym. Intencją Autora było zarysowanie motywacji i sposobów, jakimi wybrani twórcy oraz on sam odnosili się do znaczenia światła w budowaniu obrazu fotograficznego a także – a może przede wszystkim (…) *refleksji nad ulotnością światła, przemijaniem oraz pamięcią miejsca.* (…) dysertacja str. 7.

Układ dysertacji jest chronologiczny i logiczny. Doktorant podzielił ją na dziesięć części. Tematem zamysłu teoretyczno-twórczego przedstawionego w rozprawie doktorskiej mgr. Ł. Kuśnierza jest przemiana, w której światło zapładnia materię światłoczułą, czas/chwile przed narodzeniem obrazu, przekraczanie norm, zasad, praw, granic w kontekście technologii, filozofii, poetyki, emocji i obszaru sztuki, a także ludzkiej tożsamości oraz formy bycia. Deklarowany imperatyw twórczy zawiera się w idei rozpoznawania emocjonalności, wewnętrznych rozterek i poszukiwaniu własnej przestrzeni życiowej i twórczej. W początkowych częściach pracy jej Autor zawarł interesujące przemyślenia skupiające się na znaczeniu szeroko rozumianego zagadnienia światła i materii oraz idei przedobrazu. (…) *Przedobraz nie jest ani czystą projekcją, ani gotowym obrazem. Funkcjonuje jako stan pośredni pomiędzy tym, co widzialne, a tym, co jeszcze nie zostało zapisane, pomiędzy światłem a materią.* (…) dysertacja str. 10. Większość fragmentów dysertacji poświecona jest zjawiskom, wydarzeniom, które w sposób szczególny wpłynęły na fascynację problemem zawartym w tytule, a to z kolei stało się źródłem inspiracji i pobudziło proces twórczy artysty.

W kolejnych jej częściach: *Fotografia i światło – kontekst historyczny, Początki fotografii i camera obscura, Od teorii optyki do współczesnych praktyk obrazowania, Inspiracje artystyczne,* Doktorant przybliża odwołania do wybranych z rozległej perspektywy historycznej i współczesnej sztuki, filozofii i teorii sztuki kierunków a także twórców, którzy działali podobnie w bliskich Autorowi obszarach ideowo-kreacyjnych, między innymi: Land Art., Abelardo Morell, Ann Heinrich i Leon Palmer, Diana Lelonek, Susan Sontag, Hiroshi Sugimoto. Są to postaci, które problemem *światła i materii w fotografii* – nurcie sztuki, w którym porusza się Doktorant – poświęcili przynajmniej częściowo swoje dokonania artystyczne. Poziom nienachlanej, ale oczywistej erudycji jest bardzo wyczuwalny. Liczba myśliciel, artystów, osobowości z różnych epok rozwoju cywilizacji *Homo sapiens*, których refleksje przytacza Łukasz Kuśnierz, oscyluje wokół dwudziestu. Autor w bardzo pogłębiony i świadomy sposób, charakterystyczny wręcz dla naukowca – badacza, prowadzi czytelnika przez wybrane idee reprezentowane przez przywoływanych przez niego twórców, co należy ocenić jednoznacznie pozytywnie, także na poziomie umiejętnego zainteresowania czytelnika prezentowaną materią. Na kolejnych stronach dysertacji Doktorant opowiada o procesie powstania swoich prac fotograficznych, filmów, rozmów oraz związanych z nimi poszukiwaniach artystycznych. Za subiektywne i ciekawe uważam fragmenty tej części teoretycznej tekstu, które mgr Łukasz Kuśnierz wzbogaca przemyśleniami, których zawartość może oprzeć na własnych, autentycznych doświadczeniach twórcy fotografika..

Autor pisze o znaczeniu jakie dla ostatecznego efektu dzieła ma sama materia a także technika, środki wyrazu a przede wszystkim światło oraz kompozycja utworu plastycznego. Ten artystyczny spektakl badawczy Doktoranta ujawnia – w mojej opinii – dużą kulturę plastyczną, naturę odkrywania dotąd niepoznanych możliwości tworzenia nowych, nieprzetłumaczalnych i nieznanych w odbiorze zjawisk, które Autor przedstawia w postaci dzieł fotograficznych, filmowych i cyfrowych. W jego działaniach dostrzegam potrzebę permanentnego poszukiwania i eksperymentowania oraz notowania rzeczywistości, odkrywania różnorodności zapisu jej obrazów ukrytych w wyobraźni, przez które przebija ciekawość a także duże przywiązanie uwagi do środków formalnych jakimi się posługuje. W sposób niezwykle osobisty i prawdziwy porusza wiele aspektów procesu twórczego, dotykając zagadnień filozoficznych, socjologicznych i emocjonalnych. *(...) Praca nad projektem doktorskim stała się dla mnie okazją do refleksji nad dotychczasową praktyką artystyczną oraz nad zmianami, jakie zachodziły w moim podejściu do fotografii na poziomie tematycznym i technicznym. (...) Miałem poczucie, że uprawiam „prawdziwą" fotografię. Klasyczne techniki, prawdziwe zdjęcia i ich namacalna forma. Nie zdawałem sobie wtedy sprawy, jak bardzo się myliłem. Błędne założenia, z których później wyciągnąłem wnioski. Fotografia nie jest definiowana wyłącznie przez narzędzia, lecz przez sposób, w jaki pozwala myśleć o obrazie i doświadczać rzeczywistości.(...) Narzędzia, które kiedyś mnie definiowały, stały się jedynie przedłużeniem mojego spojrzenia. Jednym z wielu środków wyrazu, a nie celem samym w sobie. W późniejszym okresie przestałem skupiać się na technice czy „czystości" medium. (...)* rozprawa doktorska str.14 i 17.

Z lektury tej części pracy wynotowałem sobie jeszcze jedną myśl Autora, która mogłaby stanowić motto jego rozważań: *(...) Fotografia stała się dla mnie przestrzenią wolności i możliwością odkrywania siebie i świata, niezależnie od tego, czy używam prostego telefonu, klasycznej analogowej kliszy czy zaawansowanego sprzętu cyfrowego. (...)* dysertacja str. 17.
Po lekturze części teoretycznej pracy miałem przekonanie o bardzo świadomym działaniu Autora w obszarze tematyki, w której funkcjonuje, a także wyróżniającego poziomu sposobu opowiadania o tematach i problemach, które go poruszają i inspirują.

Język i styl jakim została napisana praca świadczy o dobrym poziomie umiejętności językowych mgr. Łukasza Kuśnierza, pozwalającym na wyrażanie skomplikowanych, często trudnych do werbalizacji przemyśleń dotyczących problematyki sztuki. Tekst rozprawy to rezultat dość mozolnej pracy i samodyscypliny intelektualnej Autora, samodyscypliny opartej na konkretnej konstrukcji formalnej i merytorycznej (tematyka, kolejność rozdziałów, komentarze, zawartość historyczna, naukowa itp.). Dołączona bibliografia zawierająca teksty historyków, teoretyków sztuki oraz artystów, w liczbie 13 tytułów, a także źródła internetowe – 8 pozycji, przez co wydaje się zadowalająca. W publikacji zawarta jest także pełna dokumentacja procesu realizacyjnego dzieła.

II. Założenia i analiza części artystycznej.

Zestaw prac doktorskich składa się z *65 odbitek srebrowych powstałych w pięciu różnych lokalizacjach, 5 filmów dokumentujących przygotowanie pomieszczeń oraz proces powstawania fotografii, 10 fotografii cyfrowych w formie druków pigmentowych, dokumentujących powstawanie obrazów na ścianach pomieszczeń przekształconych*

w camerę obscurę, zapis rozmów z osobami udostępniającymi przestrzenie – pisze mgr Łukasz Kuśnierz, w rozdziale *Zakres i struktura pracy*, rozprawa doktorska str. 50.

Jakie więc są prace fotograficzne Łukasza Kuśnierza? W sposób wysoce osobisty, rzetelny i autentyczny mgr Łukasz Kuśnierz rozpoczął poszukiwania metod i form do opisywania swojego świata, swojego czasu i swojego w nim miejsca. Ta próba opowiadania ma swoje źródło w materii fotograficznej. Jego prace to wystudiowane kadry rzeczywistości, tworzące kompozycyjne układy i kompilacje. Analiza i synteza formalna jakiej Autor dokonał w doktoranckim cyklu jest rozległa i głęboka. Dlatego zapewne w tym przypadku punktem wyjścia do prac Artysty stała się refleksja nad wcześniejszymi poszukiwaniami i doświadczeniami wynikającymi z procesu twórczego. Już choćby z tego powodu nasuwa się w moim przekonaniu podstawowa wartość, którą jest założenie przyjmujące zasadę otwartości procesu twórczego, zakładającego eksperyment, akceptującego uważną obserwację i wrażenie, przypadek i działania oparte o intuicję, kreację i technologię. W rozdziale *Najpierw ludzie…* mgr Łukasz Kuśnierz pisze: *(…) Istotnym elementem procesu realizacji pracy przedobraz były spotkania z ludźmi oraz rozmowy, które im towarzyszyły. To dzięki nim mogłem wejść do wnętrz, które na pierwszy rzut oka wydawały się niedostępne, zamknięte lub zapomniane. (…) Arkusze papieru umieszczane na ścianach przejmowały obraz w sposób fizyczny, rejestrując nie tylko światło, ale także charakter miejsca. (…) Każda odbitka była efektem konkretnej sytuacji i nie mogła zostać powtórzona w identyczny sposób. (…)Uzupełnieniem działań fotograficznych było nagranie filmowe realizowane z perspektywy pierwszej osoby. (…)Film nie jest jedynie dokumentacją, lecz zapisem doświadczenia pracy w konkretnym miejscu, w określonym czasie i warunkach. (…) Końcowym etapem mojej pracy był również proces pracy w ciemni oraz decyzja dotycząca charakteru obrazu jako pozytywu lub negatywu. W zależności od warunków naświetlenia, czasu ekspozycji oraz sposobu wywołania obraz mógł przyjmować różne formy tonalne. Nie postrzegałem tego wyboru jedynie jako kwestii technicznej, lecz jako istotny element procesu twórczego. (…)* rozprawa doktorska str. 52 i 53.

Doktorant w sposób szczególny podkreśla rolę światła w percypowaniu fotograficznej materii. Światło oraz walor niczym sprawny reżyser, w recenzowanych pracach, przydziela role, dynamizuje płaszczyznę kompozycji i buduje przestrzeń tajemnicy opowiadań. Jest w tych pracach zniewalająca tajemnica, która wciąga, by – kontemplując ją – obłaskawić nie zawsze wygodne myśli. Przecież pamięć jest inwersyjna, często przekładana na przekór historii zdarzeń, ale moc przeżyć ustanawia nowy porządek, nowy niezależny układ. W trakcie licznych doświadczeń, poszukiwań i analiz wynikających z procesu twórczego Autor konstruuje swego rodzaju układ naczyń połączonych, które pozwalają mu na sprostanie realizacji założeń wynikających z problematyki zawartej w temacie pracy. *Proces powstawania przedobrazu był nie tylko technicznym ciągiem działań, lecz przede wszystkim doświadczeniem i stopniowym wchodzeniem w przestrzeń obrazu i w relację z materią. (…) Pierwszym etapem były poszukiwania miejsc, w których mogłem tworzyć obrazy oraz pomieszczeń niosących własną historię, pamięć i ślady dawnych właścicieli. Następnie pojawiała się idea, często rodząca się z intuicji i obserwacji światła w określonym miejscu. (…) Drugim etapem było przygotowanie przestrzeni, które wiązało się z przekształceniem wnętrza w tymczasową komorę światła. (…) W tym czasie powstawała także dokumentacja procesu. Ustawiałem kamerę w taki sposób, by obejmo wała jak najszerszy kadr: miejsce,*

w którym po wstaje otwór, ścianę, na której zarysuje się obraz, oraz otoczenie i kontekst przestrzeni. Dodatkowo mniejszą kamerę mocowałem na głowie, aby rejestrowała wszystkie działania z perspektywy pierwszej osoby – od przygotowań po moment ekspozycji. (...)Trzeci etap to kontakt światła z materią oraz właściwy moment powstawania obrazu. (...) Światło, czas i materia współdziałały, tworząc zapis, którego nie dało się w pełni przewidzieć. (...) Czwarty etap obejmował powstawanie odbitki – moment ujawnienia obrazu i utrwalenie go na papierze światłoczułym. To, co dotąd istniało w ukryciu, stawało się widzialne. Ostatnim etapem był proces chemiczny: przenikanie substancji i reakcja emulsji. Wszystko to przypominało biologiczny rytm oddychania i tętna.(...) dysertacja str. 22 i 23. Chciałbym zwrócić uwagę na powstałą z tego procesu pracę składającą się z elementów, które dotyczą w moim odczuciu problemów egzystencji takich jak życie codzienne złożone z kadrów wrażeń, odcisków pamięci, zapisu stanów emocjonalnych Doktoranta, płynących z doznań wynikających z często bolącej rzeczywistości. Zapisana i przetworzona odsłona otaczającego go świata, budowana płaszczyzna opowiadania plastycznego polega na uzyskaniu konkretnych układów poszczególnych elementów podporządkowanych relacjom z odbiorcą.

Prace mgr Łukasza Kuśnierza są subiektywną drogą w poszukiwaniu prawdy o związku przekraczania własnych granic możliwości i doświadczeń z procesem twórczym w działaniach fotograficznych, a także jego inspiracyjnym potencjale. Pobudzają wyobraźnię. Trzeba przyznać, że tego pokroju działanie drażni i przyciąga, powoduje reakcje zmierzające ku percepcji i kreacji. Artystyczna wolność ograniczona jest jedynie wyobraźnią i możliwościami warsztatowymi. Prezentowany cykl łączy dążenie do perfekcji technicznej, jest konsekwentny jak równanie matematyczne, zapowiadający co najmniej równie interesujący ciąg dalszy. Indywidualność wizualnej rzeczywistości prezentowanej pracy doktorskiej pozwala na dostrzeżenie w niej wiedzy i wyczucia relacji wielości w jedności. Wielości materii i jedności odbioru – w smaku wizualnym. Ta uniwersalność przekazu, ale i rozpoznawalność zapisu Doktoranta są dla mnie wartościami, które stanowią o dużym, oryginalnym, badawczym osiągnięciu. Kandydatowi do uzyskania stopnia doktora udało się stworzyć oryginalne, wysokiej jakości dzieło będąca znakiem kulturowym, łączącym w sobie wszystkie aspekty, którymi się zajmował: komentarza do istotnego kierunku w fotografii podejmującego motyw autentyczności a nie estetycznego ideału, zatrzymania w wybranych kadrach pamięci o efemerycznych konstrukcjach człowieka pośród natury, utrwalania pamięci o znakach, które zostawiamy w przestrzeni, a które przemijają z czasem. W tej subiektywnej formie kreacji, jeśli źródłem artystycznego działania pozostaje indywidualna optyka świata, jest ona wyjątkowa i tej specyficznej wyjątkowości trzeba bronić, gdyż wymaga specjalnej ochrony. Do tej właśnie kategorii twórców wypada zaliczyć mgr. Łukasza Kuśnierza. Atrakcyjność jego działań artystycznych dla odbiorców, miłośników sztuki oraz pozostałych ludzi zawiera się w niepowtarzalności.

Przedstawiona do recenzji dysertacja mgr. Łukasza Kuśnierza zasługuje na wyróżnienie z kilku powodów:

- swobodnie łączy techniki artystyczne w ciekawy i uzasadniony sposób,
- jest przykładem bardzo dobrego rzemiosła, technicznie zrealizowanego bez zarzutu,
- jest interesująca, refleksyjna i głęboka, a tego chyba wszyscy oczekujemy od kontaktu z dziełem sztuki.

III. Podsumowanie

Dokonania artystyczne mgr. Łukasza Kuśnierza stanowią aluzję do współczesności, tematyka, forma wypowiedzi prac fotograficznych jest zintegrowana, homogeniczna, stanowi pewnego rodzaju zapis, znak czasu, dokument opowiadający o wyjątkach rzeczywistości. Jej obszar badawczy tworzy spójną całość, bogatą w treść i poznanie. Doktorant przedłożył Wysokiej Radzie pracę ciekawą i subiektywną. Podsumowując tych kilka zdań rozważań na temat pracy doktorskiej, zarówno w jej części opisowej, jak i artystycznej, chcę podkreślić, że rozumienie fotografii przez Doktoranta jest interesujące, oparte na wciąż pogłębianych i gromadzonych doświadczeniach oraz poszukiwaniach ich wizualizacji a powstałe z tego procesu utwory plastyczne tworzą rzeczywistość, która jest wynikiem intelektu, wyobraźni i działań kreatywnych.

IV. Konkluzja

Biorąc pod uwagę przedstawione okoliczności odnoszące się do koncepcji pracy doktorskiej, metod pracy, inspiracji i końcowych efektów, po wnikliwej analizie przedstawionej rozprawy doktorskiej, którą cechuje konsekwencja i dobór indywidualnych środków wyrazu, świadczących o dobrym poziomie dojrzałości twórczej, stwierdzam, że przedstawiona do obrony praca doktorska mgr. Łukasza Kuśnierza opatrzona tytułem: *Przedobraz – między światłem a materią* spełnia wymagania związane z przewodem doktorskim i wnioskuję o przyznanie przez Radę Dyscypliny Sztuki Plastyczne i Konserwacja Dzieł Sztuki Uniwersytetu Rzeszowskiego stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki z wyróżnieniem.

prof. dr hab. Andrzej Markiewicz